

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col-laborador: Ramon Fons i Vilardell

Manresa 27 de gener del 1936

Sr. President d'Esquerra Republicana de Catalunya Barcelona-Circ.

Com a President de la Comarcal Bages-Cardener vinc a notificar-vos que en Ple celebrat el dia 26 dels corrents, va ser nomenat en Francesc Senyal Ferrer com a Candidat d'Esquerra Republicana de Catalunya per dita Comarca.

Donada la importància d'aquest Districte i tenint en conta que el nostre Partit es la unica força veritat que hi ha, us prego que tingueu en conta aquesta suggerència.

Visqueu molts anys

1 PROPOSTA DE CANDIDAT D'ERC DEL BAGES

Aquesta carta, datada el gener del 1936 i trobada a l'Arxiu de Salamanca, és la proposta de candidat d'Esquerra Republicana de Catalunya per a la comarca del Bages per a les eleccions generals del 16 de febrer, suggerida pel ple comarcal d'aquest partit. El candidat és el manresà Francesc Senyal, que acabaria sent elegit diputat a Corts.

2 ERC DE SURIA NOMENA DELEGAT AL III CONGRÈS

Aquesta missiva, del 25 de maig del 1936, recull el nomenament que fa el Círcol Republicà d'Esquerra de Suria, entitat adherida a Esquerra Republicana de Catalunya, del militant que assistirà com a delegat al III Congrés d'ERC, un congrés que finalment no s'efectuarà. Vegi's l'anotació manuscrita sobre el nombre de socis de l'entitat.

Manresa 27 de gener del 1936

Sr. President d'Esquerra Republicana de Catalunya Barcelona-Circ.

Com a President de la Comarcal Bages-Cardener vinc a notificar-vos que en Ple celebrat el dia 26 dels corrents, va ser nomenat en Francesc Senyal Ferrer com a Candidat d'Esquerra Republicana de Catalunya per dita Comarca.

Donada la importància d'aquest Districte i tenint en conta que el nostre Partit es la unica força veritat que hi ha, us prego que tingueu en conta aquesta suggerència.

Visqueu molts anys

Manresa 27 de gener del 1936

CÍRCOL REPUBLICÀ D'ESQUERRA

DE

SURIA

L'entitat del Círcol Republicà d'Esquerra, en l'assemblea extraordinària del dia 17 del corrent va nomenar el militant. Geroni Quintana per a delegat efectiu, al III Congrés Nacional de l'Esquerra Republicana de Catalunya.

Suria a 25 de Maig de 1936.

El President.

Jordi Solà

El Secretari.

Pau Ballester

El nombre de socis és de cent nou. 109.

Jordi Solà

Pau Ballester

COBRAT

PAPERS DE LA REPÚBLICA EN TEMPS DE PAU (1931-1936)

Els partits del canvi

La proclamació de la República, el 14 d'abril del 1931, també va significar l'enfonsament dels vells partits monàrquics i de les seves xarxes electorals pròpies del caciquisme, que falsejaven sistemàticament els resultats de les eleccions. Durant l'època republicana es va crear un nou sistema de partits. Aquests eren els més significatius:

PRINCIPALS PARTITS POLÍTICS A ESPANYA

A l'extrema dreta hi trobem el partit feixista *Falange Espanola*, fundat per José Antonio Primo de Rivera.

El partit de dretes més important fou la CEDA (*Confederación Española de Derechas Autónomas*), liderada per José María Gil Robles. Era un partit centralista, lligat a l'Església catòlica i contrari a les reformes republicanes (entre les quals l'autonomia catalana).

El *Partido Radical*, dirigit per Alejandro Lerroux, era el més important dins el centre polític, tot i que derivà a posicions cada cop més dretanes. També hi havia petits grups de republicans liberals, d'on procedia Niceto Alcalá Zamora, futur president de la República del 1931 al 1936.

Dins el centreesquerra, cal destacar *Acción Republicana* (a partir d'abril del 1934, *Izquierda Republicana*), que aglutinava les classes mitjanes progressistes. El seu principal dirigent fou Manuel Azaña.

Pel que fa a l'esquerra marxista, el més important era el PSOE (*Partido Socialista Obrero Español*). També hi havia el PCE (*Partido Comunista de España*), d'ideologia revolucionària prosoviètica.

Igualment, existien organitzacions nacionalistes a Galícia i al País Basc. D'aquestes, sens dubte, la més important fou el PNB.

PRINCIPALS PARTITS POLÍTICS A CATALUNYA

A Catalunya durant els anys de la República, hi va haver un sistema propi de partits polítics dins del qual les organitzacions estatals que acaben d'esmentar van tenir un paper secundari. Factors com ara el diferent grau de desenvolupament econòmic i social, la qüestió nacional i el règim autonòmic expliquen aquesta situació específica que feia que Catalunya tingués la seva pròpia vida política i que els partits d'àmbit estatal haguessin de cercar acords amb els estrictament catalans.

A la dreta, el partit més important era la Lliga Regionalista (a partir del 1933, Lliga Catalana), que dirigia Francesc Cambó. Era un partit de caire catalanista moderat, socialment conservador i catòlic.

Els partits de centre més importants eren Acció Catalana i Unió Democràtica de Catalunya (UDC).

Dins l'esquerra, representant els interessos de la petita burgesia i d'amplis sectors de les classes populars de Catalunya, hi havia Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Els seus principals dirigents van ser Francesc Macià i Lluís Companys.

La resta de partits d'esquerra, d'ideologia marxista, van tenir un suport popular minoritari: cal destacar la Unió Socialista de Catalunya (USC, partit que col·laborà amb ERC) i el Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), nascut de la fusió del Bloc Obrer i Camperol i Esquerra Comunista. Un dels seus principals dirigents fou Andreu Nin. El 1936, immediatament després d'iniciada la guerra, d'altres organitzacions marxistes es van unir per formar el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), d'orientació comunista prosoviètica.

1 Sr. L. Nicolau d'Oliver
president d'Acció Catalana
B A R C E L O N A

Honorable Sri:
El nostre bon amic i company Sr. Perramón, cumplí dies enrera l'encarrec que li ferem de que us expressés el nostre dessitj de poder-vos escoltar en una conferència, cosa que segons ens digué no fou possible d'aconseguir degut a les múltiples ocupacions que teniu.

Motivaba el nostre prec, ultra el fet de poder escoltar la vostra autoritzada paraula, el de proporcionar l'avinentesa de que poguessi veure degudament exposat l'ideari republicà del nostre partit, un nucli d'elements d'esquerre catalana que us tenen en l'elevat concepte que teniu ben merescut i que no dubtem que pel vostre prestigi i venint vos a la nostra ciutat aconsegiuriem el seu ingress a Acció Catalana, evitant així, que els elements republicans catalanistes de Manresa continuïn disagregats.

Es per aquesta raó, que el Consell Directiu d'Acció Catalana de la Comarca de Bages s'ha creut obligat a prendre l'accord de convadir-vos moviment a que vinguéu a donar-nos l'eventuada conferència. Ens fem càrrec de les moltes ocupacions vostres i que us suposa un gros sacrifici el desplaçar-vos a la nostra ciutat, però us preguem volgueu fer-vos càrrec del cas especial que us han assenyalat i que novament ens obliga a insistir.

Dessitjem que aquest acte pugui cele-

brar-se lo mes aviat millor i ens permetem indicar la data del 12 d'aquest mes. Això no impideix que si per aquest dia no us fos factible, assenyaleu un'altra data. Podeu posar-vos d'accord amb el nostre company Perramón i el que amb ell resolgueu a nosaltres ens serà conforme.

Mentre esperem una resposta afirmativa, maneu com sempre, que restem a les vostres ordres.

Pel Consell Directiu d'Acció Catalana de la Comarca de Bages,

President acatal.

Manresa 2 de Setembre de 1930

1 REORGANITZACIÓ D'ACCIÓ CATALANA
A MANRESA

Aquesta carta, del 2 de setembre del 1930, conservada a l'Arxiu de Salamanca, mostra l'intent de reorganitzar Acció Catalana a Manresa. Aquest partit havia nascut d'una escissió de la Lliga. A Manresa es reorganitzà a partir d'aquest any 1930 amb el nom d'Acció Catalana de la Comarca del Bages, i participà activament en la formació de la coalició Concentració Republicana, que fou la guanyadora de les eleccions municipals del 1931, que portaren la República. Després, bastants membres d'Acció Catalana, com ara els dirigents Francesc Farreras Duran, Ramon Sanz Ibars i Joan Selvès i Garner, ingressaren a ERC. D'altres continuaren dins el partit. Entre els seus principals dirigents hi trobem periodistes, intel·lectuals i escriptors com ara Josep Martí Farreras, Antoni Invers Pi i Vicenç Prat Brunet. La carta d'Acció Catalana de la Comarca del Bages s'adreça a Lluís Nicolau d'Oliver, president del partit i futur ministre del govern provisional de la República.

2 CARTA DEL PARTIT DE LERROUX
DE MANRESA

Els republicans radicals seguidors d'Alejandro Lerroux tenien una llarga trajectòria a Manresa. Paradoxalment, amb l'adveniment de la República anaren perdre força electoral fins a convertir-se en un partit residual el 1936. Diversos factors expliquen aquest fet, com ara les divergències internes entre els radicals manresans, ja que el 1933 hi havia dos grups (el Club Radical o Republicà i el Centre Republicà Radical) que pugnaven per ser considerats els autèntics seguidors de Lerroux a Manresa.

Precisament, aquesta carta del Club Republicà, datada el 1935 i adreçada a Alejandro Lerroux, en aquells moments president del govern espanyol, ens mostra la manca d'influència real del partit a Manresa. El motiu són els problemes que té un militant del partit per accedir a la seva propietat a través d'un camí que passa per una finca dels jesuïtes. Cal recordar que la Companyia de Jesús havia estat expulsada de l'estat espanyol per ordre del govern de la República. Per tant, el conflicte és amb les autoritats locals i s'accusa en aquest sentit els alcaldes de Manresa i lluís Primés i Francesc Marçet, d'ERC, que en aquells moments es trobaven empresonats pels fets del Sis d'Octubre del 1934, de ser els responsables de la situació creada.

2 CLUB REPUBLICÀ
TELÈFON 2314
MANRESA

Exmo. Sr. D. Alejandro Lerroux,
President del Consell de Ministres.

Ilustre Jefe: Nuestro antiguo amigo y entrañable correligionario, D. Joaquín Casaynas Rojas, natural y vecino de esta ciudad, viene disfrutando de los más de veinte años de una autorización de los Padres Jesuitas de la Chiesa de San Ignacio que, como sabe, están encerrados aquí y en virtud de la cual, D. Joaquín Casaynas, utilizó un camino que desde la Calle de San Marcos conduce a la casa de su propiedad y la que viene habiendo. Por diferencias políticas de un vecino suyo y durante el Gobierno de la guerra, se le molesto continuamente, negándole el derecho a utilizar aquél camino que venía utilizando hacia más de veinte años. Los señores de la Comisión de Patrimonio, tras examinar la situación, negaronle el derecho a utilizar aquél camino, llevándole a la Corte de los Bienes de los Jesuitas, no hiciera uso de aquél camino, cerrándole el paso a su propiedad y alberguera, Sres. Francesc y Marçet, llegaron a comunicarle por escrito para que se vieran obligados a negarle un derecho que tanto años antes le habían concedido y posteriormente para Jesuitas. Recientemente, ha venido a Manresa el abogado asesor del referido Patronato, D. Amilio Giménez, para hacer una información de este asunto, ya que nuestro Patronato repetidamente se ha ocupado recurriendo a razones escritas al Patronato, y a la hora de resolver esta cuestión, o sea más concretamente, al abogado asesor, D. Amilio Giménez, para informarse de escuchar, a la parte oponente, algún empleado municipal que es quien ha venido haciendo durante estos tiempos la valiosa de la Iglesia, que falta de elementos de juicio rebajaba el asunto contra el interés de D. Joaquín Casaynas al igual de negarse el derecho a usar el camino que viene siendo hace más de veinte años, véndose su casa malada, sin acceso natural, en el recurso contra redacción favorable se limita, ofrecer ya a la misma, en el recurso contra redacción favorable de su derechos. Creemos se haría una obra de justicia y al propio tiempo un señalamiento favorable a un entusiasta correligionario, interesando el asesor jurídico del Patronato de los Bienes de los Jesuitas, y catódratico auxiliar de Derecho Civil de la Universidad Central, D. Amilio Giménez, y cuenta el interés de nuestro recomendado, D. Joaquín Casaynas Rojas.

Suyo affuso amigo y correligionario
El Secretario

III CONGRÉS NACIONAL ORDINARI D'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA
1936. Inscripció N.º 56
Poble: Pont de Vilomara... Comarca: Esquerra Catalana
Entitat: E.R. de Catalunya Circumscripció: B.A.N. Tala
Delegat efectiu: Pere Gómez
Delegat suplent: Tomàs Albiol
ENTITATS QUE REPRESENTA
Entitat E.R. de Catalunya Poble Partida Vilomara 15
Entitat ... Poble ...
Entitat ... Poble ...
Entitat ... Poble ...
Entitat ... Poble ...
Resum...

PRESIDENT: Josep Gómez SECRETARI: Pere Gómez
PONT DE VILOMARA
CATALUNYA NOVA

128

L'entitat "Catalunya Nova" aderida a Esquerre Republicana de Catalunya, en l'assemblea general extraordinària celebrada el dia d'ahir, va nomenar el soci Ramon Gómez, secretari, per a delegat efectiu, al dia 23 de maig de 1936.

III CONGRÉS NACIONAL ORDINARI D'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA
1936. Inscripció N.º 576
Poble: Molí de Dalt Comarca: Esquerra Catalana
Entitat: E.R. de Catalunya Circumscripció: M. de Guardiola
Delegat efectiu: Josep Gómez
Delegat suplent: Agustí Molist
ENTITATS QUE REPRESENTA
Entitat E.R. de Catalunya Poble Molí de Dalt 123
Entitat ... Poble ...
Entitat ... Poble ...
Entitat ... Poble ...
Resum...

El President: Josep Gómez El Secretari: Agustí Molist

129

L'entitat "Aveng Obrer Català", adherida a E.R. de C., en la seva reunió general extraordinària celebrada el dia d'ahir, assegurà nomenar Delegat al III Congrés Nacional Ordinari del Partit, els socis Francesc Marçet Artigas, com a efectiu, i Josep Borras Alfonso, com a suplent, el dia 23 de maig de 1936.

3 CREDENCIALS PER A UN CONGRÉS D'ERC QUE FINALMENT NO ES VA CELEBRAR

El maig del 1936 s'havia de celebrar el III Congrés d'ERC. Prèviament, les delegacions territorials d'aquest partit, així com les adherides a Esquerre, escollien en les respectives assemblees generals els delegats que els havien de representar en aquest congrés, que finalment no es va realitzar. Eu aquests 5 documents s'hi veuen les credencials fetes per diferents entitats de la comarca del Bages. Aquests documents devien ser confiscats a la seu d'ERC a Barcelona, lloc de recepció d'aquests nomenaments. Molts dels papers de partits polítics confiscats a Catalunya corresponents al període 1931-1936 procedeixen d'ERC. De fet, d'aquest partit a Salamanca n'hi ha milers i milers. Això explica també que en aquest capítol hi hagi un predomini de documents d'aquesta formació política. Fins ara, en les diverses visites i consultes fetes a l'Arxiu de Salamanca, no s'han trobat papers d'altres partits polítics d'abans de l'inici de la guerra.

Com veieu, en aquests documents, com a la majoria de papers espoliats a les entitats i partits polítics, s'hi han subratllat els noms de les persones, de les quals s'obria una fitxa individual. A partir d'aleshores l'aparell policiac franquista en podia seguir la pista. Observi's també que en alguns documents hi posa el nombre de socis d'ERC que hi havia al municipi.

2 L'entitat Esquerre Republicana Tala
en l'assemblea general extraordinària, celebrada el dia d'ahir, va nomenar el soci Ramon Gómez, secretari, per a delegat efectiu, al dia 23 de maig de 1936.

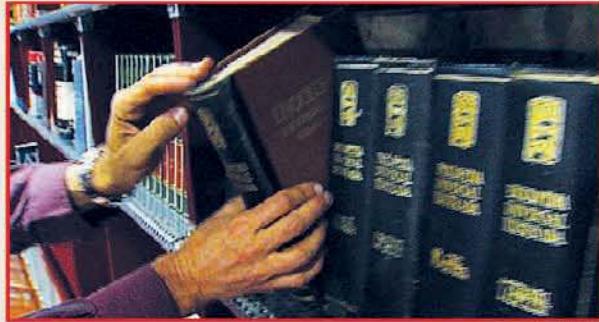
III CONGRÉS NACIONAL D'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA
Tala, 23 de maig de 1936.
El President: Josep Gómez secretari: Ramon Gómez

3 L'entitat Esquerre Republicana de Catalunya de Sant Salvador de Guardiola, en la seva reunió general celebrada en la data d'ahir, nomenà com a Delegat al III Congrés Nacional Ordinari del Partit, els socis Jaume Bertran Monest, com a efectiu, i Joaquim Guitart i Serra, com a suplent, el dia 23 de maig de 1936.
El que certificarem a Guardiola a 23 de Maig de 1936
El Secretari: Jaume Bertran
J. Bertran

4 L'entitat Esquerre Republicana de Catalunya de Sant Salvador de Guardiola, en la seva reunió general celebrada en la data d'ahir, nomenà com a Delegat al III Congrés Nacional Ordinari del Partit, els socis Jaume Bertran Monest, com a efectiu, i Joaquim Guitart i Serra, com a suplent, el dia 23 de maig de 1936.
El que certificarem a Guardiola a 23 de Maig de 1936
El Secretari: Jaume Bertran
J. Bertran

5 L'entitat Esquerre Republicana de Catalunya de Sant Salvador de Guardiola, en la seva reunió general celebrada en la data d'ahir, nomenà com a Delegat al III Congrés Nacional Ordinari del Partit, els socis Jaume Bertran Monest, com a efectiu, i Joaquim Guitart i Serra, com a suplent, el dia 23 de maig de 1936.
El que certificarem a Guardiola a 23 de Maig de 1936
El Secretari: Jaume Bertran
J. Bertran

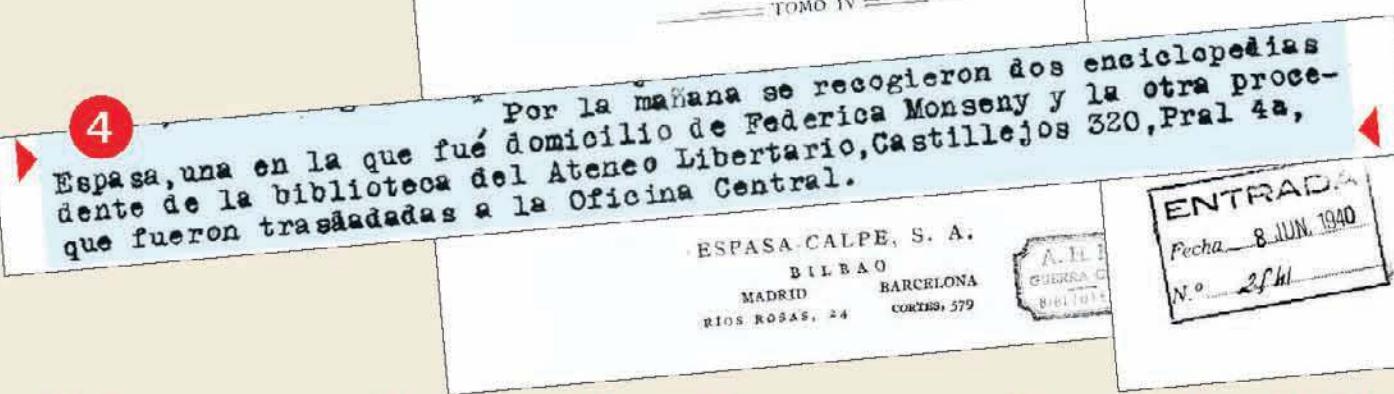
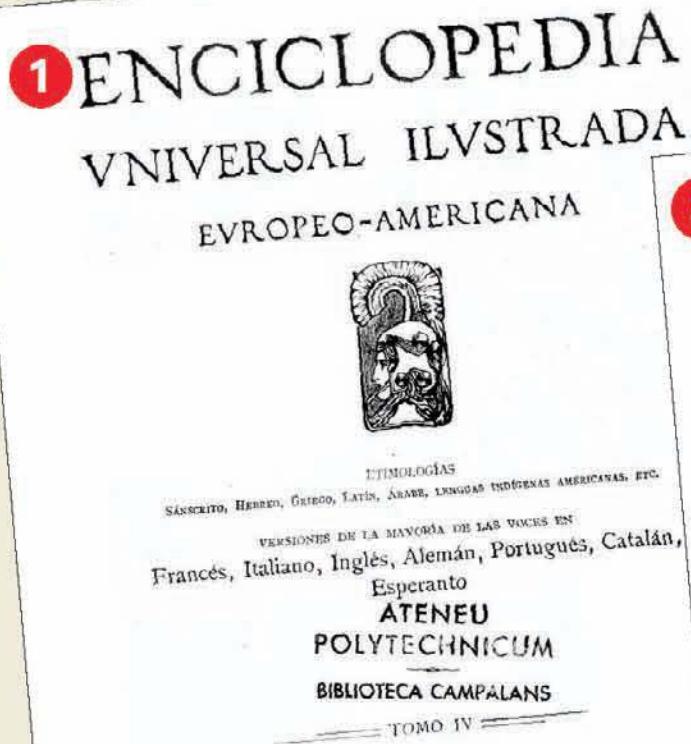
1 Fotocòpia de la primera pàgina del volum IV de l'enciclopèdia Espasa que es troba actualment a la sala de consultes de l'Arxiu de Salamanca. S'hi pot veure clarament qui era el propietari de l'enciclopèdia: "Ateneu Polytechnicum. Biblioteca Campalans". A la dreta, una imatge actual de la sala de consultes amb l'enciclopèdia Espasa requisada.

2 Lacta d'escorcoll de l'Ateneu Polytechnicum que varen fer els funcionaris franquistes el 20 de març del 1939. Segons aquest document, es va produir la "retirada de los libros de la Secretaría y separación de los libros de carácter marxista de la Biblioteca, los cuales quedan en depósito del testigo firmante para ser retirados otro dia". Entre aquests llibres hi havia d'haver l'enciclopèdia Espasa esmentada.

3 Document del 6 de juny del 1940 segons el qual el màxim responsable de les requises, Marcelino Ulibarri, es fa càrrec d'una "Encyclopedie Espasa" per al seu domicili particular.

4 Fragment final del "Parte diario de servicios realizados" per un dels equips de requisas i on queda palès que van confiscar dues encyclopèdies Espasa més.

A la mateixa sala de consultes de l'Arxiu de Salamanca hi ha una encyclopèdia requisada

A la mateixa sala de consultes de l'Arxiu de Salamanca, al lloc on treballen els investigadors per demanar la documentació pertinent i fer la recerca, es troba a l'abast de tothom una encyclopèdia Espasa formada per 70 volums, 10 annexos i un suplement de l'any 1934.

Segurament molts investigadors no saben d'on procedeix aquesta encyclopèdia. Però si mirem els seus volums trobarem en alguns la resposta. Un segell estampat ens informa sobre la seva procedència: "Ateneu Polytechnicum. Biblioteca Campalans". Es tracta, doncs, d'una encyclopèdia que es va confiscar a la seu d'aquesta entitat i que es va traslladar a Salamanca. Allà, amb coneixement o no dels responsables de l'Arxiu, hi ha una prova més de la confiscació de què va ser objecte Catalunya l'any 1939.

L'Ateneu Polytechnicum fou una associació fundada el 1924 a Barcelona per alguns dels professors que havien estat destituïts aquell mateix any de l'Escola del Treball, ja en l'època de la dictadura de Primo de Rivera. Un era Rafael Campalans. L'entitat organitzava cursos i conferències d'interès general. L'activitat musical de l'ateneu fou plasmada en l'organització de l'Associació Obrera de Concerts.

Rafael Campalans (Barcelona, 1887 - Torredembarra, 1933) fou director de l'Escola del Treball (1917) i secretari general d'ensenyament tècnic i professional de la Mancomunitat (1922). Membre fundador de la Unió Socialista de

Catalunya (1923), fou conseller d'Instrucció Pública en el govern provisional de Catalunya (1931) i diputat a les Corts constituintes de la República, on destacà per la seva defensa de l'Estatut de Catalunya.

El 20 de març del 1939, un dels equips de requisas franquistes va entrar a la seu de l'Ateneu Polytechnicum (carrer de Sant Pere Alt, número 27) i va efectuar la confiscació. Aquesta no va ser l'única encyclopèdia Espasa requisada. Pocs dies abans, a Barcelona mateix, se n'havien endut una del domicili de Frederica Montseny i una altra de l'Ateneu Llibertari.

Un document localitzat a l'Arxiu de Salamanca deixa constància que una d'aquestes encyclopèdies (no se sap exactament quina) va anar directament al domicili de Marcelino Ulibarri, que, com vam veure al primer capítol, era el màxim responsable de la Delegació del Estado para la Recuperación de Documentos.

PROPER CAPÍTOL: Els sindicats, elements decisius.

Parlarem de la força que tenien els sindicats durant el temps de la República i veurem, entre d'altres, documents del Sindicat Obrer d'Indústries Elèctriques i de l'Associació de Dependents.